

P.9. Educație feminină în spațiul românesc (sec. XVI – XX) (I)

Organizatori: Daniela DETEȘAN, Mirela POPA-ANDREI, IFSGen
Moderatori: Marinela BARNA, Daniela DETEȘAN

Locație: Universitatea Babeș-Bolyai – Centrul de Studiere a Populației,
Str. Avram Iancu, nr. 68, et. 4, sala de conferințe
Vineri, 18 octombrie 2024, orele 09.00-13.30

Rezumatele comunicărilor

Nicoleta HEGEDŪS, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Antonina de Gerando și începuturile învățământul secundar clujean pentru fete*

-Rezumat-

Școala „mai înaltă” de stat pentru fete din Cluj și-a deschis porțile în toamna anului 1880, după modelul primei școli de acest fel din Ungaria, înființată la Budapesta, în 1875. După cum se precizează în cel dintâi număr al anuarului școlii, ideea preconcepută că fetele trebuie excluse din învățământul secundar, că nu este necesar ca ele să primească o educație generală de același nivel ca băieții, a început să fie din ce în ce mai intens combătută, iar dovada în acest sens o constituie înființarea în Ungaria a numeroase gimnazii de fete. Aceste rânduri îi aparțin primei directoare a noii școli de fete, Antonina de Gerando, autoare a numeroase manuale școlare, dar și studii de pedagogie, susținătoare ferventă a accesului femeilor la educație superioară. Prezentarea se dorește a fi o incursiune în operele de specialitate și în activitatea acestei veritabile pioniere a învățământului secundar feminin din Transilvania.

Victor VIZAUER, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Două regine, aceeași educație: Bona Sforza (1494-1557) și Isabella Zapolya (1519-1559)*

-Rezumat-

Prin comunicarea de față vreau să atrag atenția asupra vieții și educației a două personaje feminine, importante pe scena istorică locală și europeană: reginele Bona Sforza (1494-1557) și Isabella Zapolya (1519-1559). Aceste două femei, mamă și fiică, s-au remarcat într-o lume dominată de bărbați atât prin puterea și influența politică, cât și prin educația lor superioară în rândul femeilor nobile din acele vremuri. Direct de istoria spațiului românesc, mai precis de istoria Transilvaniei, se leagă Isabella Zapolya, regină a Ungariei între anii 1539 și 1359, însă am adus-o în discuție și pe mama sa, Bona Sforza, regina Poloniei, deoarece educația celor două femei este asemănătoare – mama influențând decisiv educația fiicei –, dar și pentru faptul că

după 1540, an în care Isabella devine văduvă, influența mamei în deciziile politice ale fiicei rămâne puternică. Chiar dacă nu vorbim despre o educație în vreo universitate renumită, instruirea celor două regine a fost realizată de profesori renumiți ai vremii și în domenii variate, importante nu doar pentru cultura proprie, ci și pentru înțelegerea politicilor practicate în conducerea unei țări și navigarea în lumea diplomației.

Bianca MICU, Muzeul „Casa Mureșenilor”, Brașov, *Elena Mureșianu - povestea drumului către artă (1884-1888)*

-Rezumat-

Între anii 1884-1888, Elena Mureșianu (n. Popovici, 1862-1924) a studiat la Școala de Arte și Meserii de pe lângă Muzeul Austriac de Artă din Viena, din dorința de a deveni portretistă. În Arhiva Mureșenilor din Brașov s-au păstrat numeroase scrisori, în limbile română și germană, din perioada studiilor în care tânăra elevă îi scria unchiului său, Gheorghe Nica, oferindu-i informații despre viața la Viena. Numeroase sunt referirile la preceptele academiste ale școlii pe care o frecventează și, în care accentul era pus pe însușirea unor elemente de teoria artei și pe studiul desenului.

Marinela BARNA, Muzeul „Casa Mureșenilor”, Brașov, *Oferta educațională feminină în Brașovul din a doua jumătate a secolului al XIX-lea consemnată în paginile „Gazetei Transilvaniei”*

-Rezumat-

Organizarea primei școli de fete de pe teritoriul românesc avea loc la Brașov în anul 1544, iar inițiativa aparținea comunității evanghelice. Patru secole mai târziu, comunitatea românească prin intermediul Reuniunii Femeilor Române, înființa în anul 1855 o școală de lucru pentru fete cu 13 eleve. Oferta educațională brașoveană era completată de institutele Vautier și Humpel, precum și de diverse cursuri de croitorie, de dans, de pictură etc. „Gazeta Transilvaniei” consemnează diverse „știri școlare” - nenumăratele lipsuri ale sistemului educațional public și privat, statistici școlare, festivități la începutul și finalul anului școlar. Tabloul instructiv este întregit de machetele publicitare.

Ramona CARAMELEA, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”, București, *Radiografia unei instituții: Școala de Arte Naționale și Decorative „Domnița Maria” (1906-1914)*

-Rezumat-

În anul 1906 se înființa în cadrul Școlii de Belle Arte din București o secție de arte decorative cunoscută sub numele de Școala de Arte Naționale și Decorative „Domnița Maria”. Destinată pregătirii artiștilor decoratori, secția a constat într-o serie de ateliere de broderie și țesătorie pentru eleve, coordonate de maestre (profesoare), deși proiectul inițial nu viza în mod special populația feminină. Valorificând surse arhivistice, comunicarea va prezenta contribuția

profesoarelor la structurarea și la funcționarea secției în absența unui cadru normativ care să-i reglementeze organizarea. Prinsă între viziunile și intențiile divergente ale Ministerului Instrucțiunii și cele ale corpului profesoral al Școlii de Belle Arte, secția a avut un parcurs dificil, compensat printr-o organizare eficientă asigurată de profesoare. De asemenea, comunicarea va analiza contextul socio-cultural și economic care a făcut posibilă înființarea secției, factorii care au dus la frecventarea acesteia de către eleve și modul în care stereotipurile de gen au structurat ideile despre educația artistică și așteptările legate de secție. În ciuda stereotipurilor de gen și a contestării valorii artistice a obiectelor realizate de eleve, înființarea secției, activitatea expozițională intensă și succesul produselor textile au diminuat distanța dintre artele decorative practicate de femei și restul artelor (pictură, sculptură), deschizând drumul către profesionalizarea unui domeniu considerat până atunci exclusiv o ocupație casnică.

Claudia-Septimia SABĂU, Universitatea Babeș Bolyai, Direcția Patrimoniu Universitar, IFSGen, *Condiția studentelor de la Universitatea din Cluj în perioada interbelică. Studiu de caz: ancheta de psihologie socială publicată de Viorica Pintiliescu în anul 1937*

-Rezumat-

Cercetarea noastră își propune să creioneze aspectele esențiale ale vieții cotidiene a studentelor de la Universitatea din Cluj, în perioada interbelică, folosind ca principală sursă lucrarea publicată, în anul 1937, de Viorica Pintiliescu, „Aspecte din viața studentelor (Încercarea unei anchete de psihologie socială)”. Folosind metoda științifică a chestionarului, elaborat de colectivul Institutului de Psihologie a Universității din Cluj, sub coordonarea lui Florian Ștefănescu-Goangă, autoarea a adresat studentelor un chestionar cu 90 de întrebări, prelucrarea și interpretarea materialului fiind realizată exclusiv de aceasta. Care era criteriul de alegere al universității și al facultății? Care erau raporturile cu profesorii? Cum se desfășura viața de zi cu zi a unei studente? Care erau activitățile unei studente în timpul liber? Sunt doar câteva dintre întrebările la care ne propunem să răspundem pe parcursul prezentării noastre, informațiile despre studente fiind completate și cu referiri la biografia fascinantă a autoarei Viorica Pintiliescu.

P.9. Educație feminină în spațiul românesc (sec. XVI – XX) (II)

Moderatori: Mirela POPA-ANDREI, Ioana BONDA
Vineri, 18 octombrie, 11:15-13:15

Rezumatele comunicărilor

Mirela POPA-ANDREI, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Secvențe din activitatea organizatorică și educațională a Preparandiei de fete din Gherla (1918-1923)*

-Rezumat-

Prezentarea noastră își propune să reconstituie atmosfera și schimbările care s-au petrecut în institutul pedagogic de fete din Gherla într-un interval scurt de timp, însă caracterizat printr-

o mare efervescentă determinată de evenimentul politic major din decembrie 1918. Este o reconstituire în forma unui studiu de caz a impactului pe care mutațiile care au avut loc în societatea românească la sfârșitul anului 1918 și pe parcursului lunilor următoare, l-a avut asupra sistemului de învățământ românesc. Prezentarea noastră are în vedere în principal analiza conținutului proceselor verbale luate în cadrul ședințelor comisiei metodice a Școlii Normale de fete din Gherla. Conținutul acestui tip de document oferă cercetătorului o imagine – e drept generală – cu privire la problemele care s-au aflat în atenția corpului profesoral al respectivei instituții școlare, dar și a întregului personal didactic din Transilvania, schimbările și îmbunătățirile care s-au făcut în acești ani în sistemul de învățământ, în conformitatea cu noua legislație școlară.

Valeria SOROȘTINEANU, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, *Despre școlile de fete românești din Transilvania. Mentalități, dezbateri și posibilități*

-Rezumat-

Dacă ne referim la școala primară confesională de care au răspuns cele două biserici românești din Transilvania și unde cel puțin în teorie erau prezente și fetele, am fi tentați să analizăm acest subiect la nivel general, cu aspectele pozitive și negative. Dar în continuare, la nivel de gimnaziu, școlile de fete sunt greu de găsit iar motivațiile sunt diverse. Este adevărat, că datorită Reuniunilor de femei, sunt menționate ulterior școlile de menaj. Dezbaterile legate de necesitatea lor, de educația necesară pentru o viitoare soție și mamă, dacă să includă sau nu și o parte teoretică au fost destul de aprinse. La fel de interesant a fost și faptul că studiile pentru fete erau analizate în strânsă legătură cu dezvoltarea unei clase de mijloc în cadrul societății românești, tinerii candidați la căsătorie aveau studii mai înalte, deci era nevoie de o schimbare și în educația fetelor, dar una care să aibă loc în instituții românești și care să fie controlată. Nu sunt mari deosebiri între cei care și-au exprimat punctul de vedere cu privire la evoluția învățământului pentru fete, deși fac parte din elita culturală românească, sunt în continuare tributari unei concepții patriarhale.

Maria Alexandra PANTEA, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, *Date despre învățătoarele din Protopopiatul Arad la începutul secolului XX*

-Rezumat-

La sfârșitul secolului al XIX-lea problema educării fetelor a început să fie rezolvată prin înființarea unor școli de fete și pregătirea unor învățătoare calificate. Acest fenomen îl regăsim și în satele din Protopopiatul Aradului la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea. Este perioada când, în localitățile mai înstărite, care puteau să susțină financiar și o școală de fete, și-au început activitatea unele învățătoare precum Emilia Bugariu-Ciorogariu - la Șiria, Hermina Ciorogariu - la Șetin, Hersilia Cădariu - la Pecica, Roja Elena - la Pecica Română etc. Sunt doar câteva dintre cele care au activat în mediul rural la începutul secolului al XX-lea, contribuind atât la emanciparea femeilor, cât și la modernizarea societății românești în ansamblu.

Georgeta FODOR, Universitatea de Medicină Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș, IFSGen, *Ce (pot) învăța fetele? Aspecte asupra învățământului comercial superior și școlarizarea fetelor Studiu de caz: Școala comercială superioară mixtă din Târgu Mureș*

-Rezumat-

După Primul Război Mondial, în România sistemul de învățământ se dezvoltă și în direcția școlilor practice care să ofere elevilor posibilitatea de a-și asigura traiul. Inițiativele se întemeiază și pe numeroasele dezbateri (identificate și în privința liceelor „teoretice”) și se transpun prin înființarea și organizarea școlilor practice cum sunt și cele comerciale. Astfel de școli au apărut în majoritatea județelor României, unele dintre ele au fost parțial studiate, altele încă se prezintă drept un teritoriu fertil de investigație. De asemenea, rămân și direcții de cercetare noi care pot fi și trebuie deschise având în vedere progresul cercetării istorice. Comunicarea noastră se încadrează în linia istoriei de gen urmărind modul în care se structurează, funcționează și modelează activitatea elevilor înscrise la școlile comerciale superioare. Analiza utilizează și comparația ca metodă de investigare necesară unui astfel de demers, de aceea se limitează la un studiu de caz, acela la Școlii Comerciale Superioare Mixte din Târgu Mureș în primii ani de funcționare.

Daniela DETEȘAN, Institutul de Istorie „George Barițiu”, *Destine școlare. Despre elevele Liceului „Regina Maria” din Cluj în primii ani după Unire*

-Rezumat-

Liceul de fete „Regina Maria” a reprezentat un pilon principal al educației feminine din Ardeal. Era o școală românească secundară de stat cu internat. S-a preluat de la administrația ungurească imediat după Marea Unire. La deschidere (5 octombrie 1919) numărul elevelor trecea puțin peste 300. Analizând registre și acte matricole, procese verbale ale consiliilor profesionale și corespondență școlară ne-am aplecat asupra originii sociale a elevelor reconstituită după ocupația tatălui, religiei, naționalității, originii geografice, domiciliului. Comunicarea își propune să prezinte date și informații inedite legate în principal de activitatea școlară a elevelor (materile studiate, cărțile citite, deprinderi practice dobândite, progresul școlar). În completare se vor evidenția aspecte cotidiene din viața elevelor derulată în interiorul și în afara școlii.

Ioana BONDA, Universitatea Babeș Bolyai, *Femei pe treptele superioare ale ierarhiei academice. Studiu de caz: Universitatea „Victor Babeș” / Universitatea „Babeș-Bolyai” (1948-1989)*

-Rezumat-

Odată cu organizarea universității din Cluj pe baze românești în 1919, în corpul didactic au fost cooptate și femei. Cu toate acestea, ponderea lor a fost de la început redusă și, deși aceasta a crescut pe parcursul perioadei interbelice, a rămas totuși sub 15%. Mai mult, doar două femei au reușit să ajungă pe treptele superioare ale ierarhiei academice, obținând titlul de profesor. Celelalte, în proporție covârșitoare, au rămas la stadiul de preparator și de

asistent. După instaurarea regimului comunist și reorganizarea învățământului, situația s-a schimbat însă. Prin studiul de față ne propunem să analizăm ponderea femeilor care au ocupat posturile de conferențiar și de profesor la toate facultățile Almei Mater Napocensis în perioada comunistă. De asemenea, vom examina profilul acestor femei, vom urmări modul în care au urcat ele pe scara ierarhiei universitare, dar și în ce măsură au reușit acestea să se impună în domeniul lor de competență.